

Lausunto Lahden seudun liikenteen tasataksa- ja kustannustenjakoselvityksestä

ELINVJA 19.08.2025 § 23
381/08.01.00/2025

Lahden seudun joukkoliikennelautakunta pyytää jäsenkunnilta lausuntoa Lahden seudun liikenteen tasataksa- ja kustannustenjakoselvityksestä.

Tausta

Lahden seudun liikenne teki syksyllä 2024 selvityksen lipputuotteista ja -hinnoittelusta. Selvityksessä havaittiin ns. tasataksamallin olevan potentiaalinen vaihtoehto Lahden seudun vyöhykemalliksi. Malliin siirtymisellä havaittiin olevan vaikutuksia kuntien keskinäiseen kustannustenjakoon, jonka pohjalta Lahden seudun joukkoliikennelautakunta päätti kokouksessaan 12.11.2024 §48 käynnistää selvityksen tasataksamallin ja kuntien kustannustenjaosta. Selvitys on toteutettu kevään 2025 aikana.

Selvityksen lähtökohdat ja tavoitteet

Selvityksen lähtökohtana oli selvittää millaisia vaikutuksia tasataksaan siirtymisellä olisi matkustajamääriin, lippuhintoihin ja kuntien subventio-osuuksiin. Keskeisenä tavoitteena oli säilyttää nykyinen lipputulotaso, joka käytännössä tarkoittaa kahden vyöhykkeen lippuhintojen korottamista ja vastaavasti kolmen ja neljän vyöhykkeen lippuhintojen laskemista.

Kuntien kustannustenjaon osalta tavoitteena oli löytää kustannustenjakomalli, joka ei merkittävästi vaikuta kuntien subventio-osuuksiin.

Tasataksan tutkiminen ja vaikutukset

Tasataksamallia tutkittiin data-analyysillä sekä liikennemallitarkastelulla. Data-analyysin perusteella LSL:n nousumäärän on arvioitu alenevan 1,2 %. Liikennemallitarkasteluissa kokonaisnousumäärät säilyivät ennallaan. Data-analyysi eivätkä liikennemallitarkastelut kuitenkaan huomioi laadullisia tekijöitä, kuten tasataksan selkeyttä ja yksinkertaisuutta, mikä voi lisätä matkustajamääriä. Varsinkin kertamatkojen ostaminen busseista nopeutuu ja on yksinkertaisempaa, kun lipunmyyntilaitteella ei ole tarvetta enää valita vyöhykemäärää, vaan riittää esimerkiksi lähimaksun näyttö lukijalle. Työssä ei ole arvioitu myöskään muutoksia koululaislippujen ja KELA:n koulumatkalippujen lipputulojen muutoksia. KELA:n korvaus nousee 7–10 km matkoilla. Laadullisten tekijöiden ja KELA:n koulumatkalippujen myötä voidaan arvioida, että lippujen hintojen korotustarve olisi lopulta jonkin verran alhaisempi.

Vaikutuksia on arvioitu eri hintajoustoilla. Hintajousto kuvaa, kuinka paljon hinnanmuutos vaikuttaa kysyntään. Esimerkiksi -0,3 hintajousto tarkoittaa, että 10 % lipun hinnan korotus alentaa lippujen myyntiä 3 %. Vaikutuksia on arvioitu käyttäen -0,3, -0,4, -0,6 ja HSL:n hintajoustoja. Erot lippujen

hinnoissa eri hintajoustoilla arvioituna ovat melko vähäiset. -0,6 hintajousto on korkeampi ja kuvaa pitkän aikavälin hintajoustoja. Pitkällä aikavälillä vaikutukset ovat suuremmat mm. sen vuoksi, että lippujen hinnat voivat vaikuttaa asuinpaikan valintaan ja auton omistamiseen.

Selvityksen yhteydessä toteutettiin myös kyselytutkimus, jonka perusteella tasataksamalli olisi nykyistä vyöhykemallia suositumpi. Kuitenkin jonkin verran suurempi osa vastaajista ei olisi valmis maksamaan tasataksan edellyttämää lippujen hintojen nostoa.

Tasataksan käyttöönoton myötä kahden vyöhykkeen lippujen hintoja on tarve nostaa 4,5–5,0 %, jotta kokonaislipputulot säilyvät ennallaan. Muutos on melko vähäinen kahden vyöhykkeen matkojen suuren määrän vuoksi. Käänteisesti enemmistöllä matkustajista lippujen hinnat jonkin verran nousevat.

Kustannustenjaon tutkiminen ja vaikutukset

Kuntien välisessä kustannustenjaossa tutkittiin useampaa eri vaihtoehtoa. Nykyisen kustannustenjaon, jossa linjojen nettokustannukset jaetaan kuntalaisten matkustuksen suhteessa, lisäksi tutkittiin vaihtoehtoja, jotka pohjautuvat kunkin kunnan alueella liikennöitäviin linjakilometreihin tai pysäkkilähtöihin. Mallit on kuvattu tarkemmin liitteenä olevassa raportissa.

Tutkituista vaihtoehtoista nykyinen kustannustenjakomalli tuotti pienimmät vaikutukset kuntien kustannustenjakoon eikä tarkastelun perusteella muuta merkittävästi yhdenkään kunnan maksuosuutta. Muut vaihtoehdot nostaisivat erityisesti Heinolan ja Padasjoen liikennöintikustannuksia merkittävästi.

Yhteenveto

Tasataksamalliin siirtyminen nostaisi nykymalliin verrattuna kahden vyöhykkeen matkojen hintoja 4,5–5,0 %, jotta nykyinen lipputulotaso pystytään säilyttämään. Korotustarpeessa ei ole huomioitu KELA-lippujen osuutta eikä esimerkiksi tasataksamallin laadullisia vaikutuksia.

Tasataksamalliin siirtyminen ei selvityksen perusteella nosta yhdenkään kunnan maksuosuutta merkittävästi nykyisellä kustannustenjakomallilla. Tutkitut vaihtoehdot, jotka pohjautuvat kunnan alueen linjakilometreihin tai pysäkkilähtöjen määrään nostaisivat sen sijaan tiettyjen kuntien osuuksia merkittävästi.

Valmistelija

Elinvoimajohtaja Tarja Parviainen
p. 044 778 0043, etunimi.sukunimi@asikkala.fi

Esittelijä

Elinvoimajohtaja Parviainen Tarja

Päätösehdotus

Elinvoimajaosto esittää kunnanhallitukselle lausuntonaan seuraavaa: Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan tilaama selvitys Lahden seudun joukkoliikenteen tasataksa- ja kustannustenjaosta antaa selkeän kuvan tasataksamallin eri vaihtoehtoista ja antaa hyvän pohjan tasataksamalleja koskevalle tarkastelulle jäsenkunnissa. Tasataksan hyötyjä ovat helppokäyttöisyys ja houkuttelevuus erityisesti pidemmillä matkoilla. Joukkoliikennelippujen tasataksahinnoittelu parantaisi Lahden seudun joukkoliikenteen käyttäjien yhdenvertaisuutta sekä maaseudun ja seutukuntien asukkaiden joukkoliikenteen saavutettavuutta. Tasataksamallin arvioidaan myös pienentävän päästöjä, mikäli pitkillä matkoilla siirrytään käyttämään enemmän joukkoliikennettä. Selvityksessä on tavoitteeksi asetettu, että tasataksa ei vähennä LSL:n kokonaislipputulota. Tästä johtuen kaikki selvityksessä tarkastellut tasataksamallit vaikuttavat lisäävästi tai vähentävästi jäsenkuntien maksuosuuksiin. Pidempien etäisyyksien päässä sijaitsevien kuntien maksuosuuksiin tasataksamallit vaikuttaisivat maksuja korottavasti, näin myös Asikkalan kohdalla. Asikkalan kunta katsoo, että yhden maksuvyöhykkeen malli olisi tasapuolinen tapa joukkoliikenteen hinnoitteluun ja tasataksalla olisi myönteinen vaikutus joukkoliikenteen käyttöön kunnassa. Asikkalan kunta puoltaa tasataksamalliin siirtymistä, mutta korostaa, että mikäli asiassa edetään, ovat kunnan kannalta hyväksyttäviä tasataksamalleja esitetyistä vaihtoehtoista VE A, jossa nykyinen kustannustenjako määräytyy kuntalaisten tekemien matkojen suhteessa tai VE C:ssä kustannustenjako tehdään kuntien alueella olevien pysäkkien lukumäärän suhteessa.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.